

KODIFIKACE ZÁSAD MÍROVÉHO SOUŽITÍ V OSN

MIROSLAV POTOČNÝ

Hluboké přeměny světa a lidské společnosti v současné epoše, zahájené vítězstvím socialismu nejdříve v jedné zemi a později v dalších státech, se zákonitě odrážejí i v mezinárodním právu. Socialistické země a v posledních letech i nově vzniklé státy osvobodivší se z koloniálního područí prosazují do mezinárodního práva nové normy mírové, rovnoprávné a vzájemně výhodné spolupráce mezi všemi státy bez ohledu na jejich rozdílné hospodářské, politické nebo sociální zřízení a různý stupeň hospodářského vývoje. Tyto mocnosti bojují rovněž za odstranění přežitých a nedemokratických institucí mezinárodního práva, vytvořených v minulosti imperialistickými mocnostmi.

Soudobé obecné mezinárodní právo, jehož první rozvojová fáze byla zahájena Velkou říjnovou socialistickou revolucí a dovršena podepsáním Charty OSN v r. 1945, vychází z rovnoprávnosti socialistické společenské soustavy a kapitalistické a tvoří rámec pro jejich mírové soužití. Charta sama, ač je významným mezníkem v rozvoji soudobého mezinárodního práva, není jeho konečnou metou a samapočítá s dalším rozvojem právních zásad regulujících vztahy mezi státy. Další etapa vývoje obecného mezinárodního práva po druhé světové válce se vyznačuje mohutným nástupem sil socialismu a míru, urychlenou likvidací koloniální soustavy a základní změnou v poměru sil ve světě ve prospěch socialismu. To vytváří reálné předpoklady pro vyloučení válek ze života lidské společnosti a zajištění mírového soužití mezi státy rozdílných společenských soustav.

Význam a funkce mezinárodního práva v současných podmínkách záleží v jeho schopnosti a možnostech zajistit a upevnit mírové soužití. Toho bude moci dosáhnout, bude-li progresivně rozvíjeno v souladu s objektivními potřebami vyvíjejícího se mezinárodního společenství, bude-li kodifikováno v maximálně přesné formě a bude-li bezpodmínečně a důsledně dodržováno všemi státy. Zajišťování zmíněných předpokladů není snadné a jednoduché. Progresivní rozvoj a kodifikace mezinárodního práva a zejména jeho základních zásad vyvolává řadu nesnadno řešitelných politických i právních otázek. Daleko obtížnější pak je zajistit důsledné respektování norem obecného mezinárodního práva a zvláště jeho základních zásad ze strany imperialistických mocností.

Jedním z hlavních cílů OSN je uchránit budoucí pokolení metly války a vytvářet poměry, za nichž mohou být zachovány spravedlnost a úcta k závazkům plynoucím ze smluv a jiných pramenů mezinárodního práva.¹⁾ Valné shromáždění, jež má podle Charty OSN projednávat obecné zásady součinnosti při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, má též přijímat doporučení k podpoře mezinárodní součinnosti a k posilování progresivního rozvoje mezinárodního práva a jeho kodifikace.²⁾

Osud OSN jako účinného nástroje mírové spolupráce mezi státy závisí do značné míry na úspěšném plnění jedné z jejích povinností, bojovat za důsledné dodržování mezinárodního práva, za upevnění mezinárodní zákonnosti a progresivně rozvíjet mezinárodní právo a jeho základní zásady. OSN, a zejména její Valné shromáždění, však v uplynulých letech nevěnovaly patřičnou pozornost těmto otázkám. Teprve v poslední době dochází k nápravě a OSN hraje větší úlohu při kodifikování jednotlivých oblastí obecného mezinárodního práva a zejména při formulování a kodifikování základních právních zásad mírového soužití.

Hlavní překážkou rychlého a pokrokového rozvoje mezinárodního práva

¹⁾ Preambule Charty, odst. 1 a 3.

²⁾ Článek 11, odst. 1 a čl. 13, odst. 1 a) Charty.

v rámci OSN byly vedoucí imperialistické mocnosti provádějící i v OSN politiku z pozice síly, jež představovala negaci mezinárodního práva v nejširším slova smyslu. Spojené státy americké se snaží se svými spojenci o zastavení nebo dokonce zvrácení vývoje mezinárodního práva a chtějí je konservovat na úrovni z konce druhé světové války nebo dokonce ještě před ní, aby pokud možno neodpovídalo výrazně změněným poměrům ve světě a celkovému posunu lidstva k socialismu, demokracii a pokroku. Odmítají uznávat nové zásady, jež si socialistické a neutrální země vybojovaly, jako povinnou mezinárodní spolupráci nebo likvidaci kolonialismu. Zužují obsah některých zásad, zahrnutých již v r. 1945 do Charty, zejména zákazu hrozby a použití síly. Některé z nich, jako povinnost neintervenovat do vnitřních záležitostí druhých států a právo sebeurčení národů, redukuje na pouhé politické postuláty a zbavují je jakéhokoli právního obsahu. Při projednávání otázek kodifikace mezinárodního práva a jeho právních zásad ve Valném shromáždění i v Komisi pro mezinárodní právo kladou posléze všemožné procedurální překážky, aby co nejméně zpomalily a ztížily zákonitý proces progresivního rozvoje mezinárodního práva a jeho základních zásad.

Socialistické státy, všemožně upevňující zákonnost ve vztazích mezi státy a bojující za dodržování obecného mezinárodního práva, usilují i v OSN o posilování mezinárodně právního řádu cestou kodifikace a pokrokového rozvoje mezinárodního práva a jeho základních zásad. V posledních letech vystupují po jejich boku stále rozhodněji i nově vzniklé asijské a africké země a na nedávných zasedáních Valného shromáždění i některé latinskoamerické delegace. Všichni společně pak požadují adaptování obecného mezinárodního práva a jeho základních zásad k podstatně změněným podmínkám ve světě.

* * *

Na XV. Valném shromáždění v r. 1960 zasáhl ozdravující proud kritiky socialistických a neutrálních zemí, namířený hlavně proti strukturálním nedostatkům a malému podílu OSN na řešení nejdůležitějších soudobých politických a hospodářských otázek ve světě, i její defekty v oblasti mezinárodního práva. V souvislosti s projednáváním zprávy Komise pro mezinárodní právo³⁾ v Právním výboru kritizovaly socialistické a neutrální delegace OSN za to, že její činnost na mezinárodním úseku upadá, ačkoliv se za stávajících podmínek ve světě význam mezinárodního práva při posilování míru, při rozvíjení přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, při řešení sporů pokojnými prostředky a při podporování hospodářského a sociálního pokroku zvyšuje. Vyčítaly právnímu odboru sekretariátu, že je pasivní, že nekoná žádné studie na tomto poli a že ani nepomáhá Valnému shromáždění při progresivním rozvíjení mezinárodního práva.

Z podnětu socialistických a neutrálních zemí přijalo dne 12. prosince 1960 Valné shromáždění rezoluci 1505/XV, v jejíž preambuli zdůraznilo zvýšený význam mezinárodního práva v současných podmínkách při posilování mezinárodního míru, rozvíjení přátelství a spolupráce mezi státy, řešení sporů pokojnými prostředky a napomáhání hospodářskému a sociálnímu pokroku. Vyzvedlo též nutnost přísného a neúchylného dodržování mezinárodního práva všemi státy. Rozhodlo posléze, že zařadí otázku „budoucí činnost na poli kodifikace a progresivního rozvoje mezinárodního práva“ na pořad XVI. zasedání, aby mohlo prostudovat a přehlédnout celou oblast mezinárodního práva a přijmout potřebné návrhy otázek pro kodifikaci a progresivní rozvoj mezinárodního práva.

V bohaté rozpravě k tomuto bodu na XVI. Valném shromáždění se hlavně ho-

³⁾ Dokument A/4425.

vořilo o úloze a významu mezinárodního práva a jeho základních zásad v současném světě a v OSN a navrhovaly se cesty dalšího rozvoje mezinárodního práva. Diskuse probíhala za převažujícího vlivu socialistických a neutrálních států, které požadovaly formulování právních zásad mírového soužití a kritizovaly nihilistický postoj imperialistických a koloniálních mocností k mezinárodnímu právu a jeho základním zásadám a poukazovaly na četné případy porušování mezinárodního práva těmito státy.

Československo bylo iniciátorem společného návrhu rezoluce, předloženého dvanácti neutrálními a socialistickými zeměmi.⁴⁾ Podle něho mělo Valné shromáždění zdůraznit požadavek progresivního rozvoje mezinárodního práva a zvýšení jeho úlohy ve světě, v činnosti OSN a ve vztazích mezi státy. Mělo orientovat činnost Komise pro mezinárodní právo na aktuální otázky smluvního práva a mezinárodně právní odpovědnosti států, především za činy vedoucí k porušení mezinárodního míru a bezpečnosti. Ústředním bodem návrhu byl požadavek, aby Valné shromáždění zařadilo na své XVII. zasedání bod „posouzení zásad mezinárodního práva týkajících se mírového soužití“.

Návrh na projednávání právních zásad mírového soužití vzbudil velkou pozornost ostatních delegací a rozprava se točila hlavně kolem něho. Západní mocnosti, hlavně Spojené státy americké, Kanada a Velká Británie, se snažily přesvědčit nesocialistické členy výboru o nevhodnosti a nemožnosti formulování zásad mírového soužití, jež prý jsou jen heslem studené války a propagandistickým nástrojem komunistických zemí. Západní argumentace nezapůsobila na neangažované země a většina z nich se přiklonila k názoru, že je zapotřebí zahájit konkrétní kroky k formulování a posílení právních zásad mírového soužití.

Jakmile západní mocnosti viděly, že se ocitají v izolaci a že se jim nepodaří zmařit budoucí jednání o právních zásadách mírového soužití, pokusily se alespoň oslabit dosah a význam předloženého návrhu. Spojeným státům americkým a dalším sedmi zemím se podařilo nahradit právně a politicky jednoduchý a jednoznačný termín „zásady mírového soužití“ neurčitým a mnohohlavným obratem převzatým z Charty, „zásadami přátelských styků a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN“.

Pozměněný návrh rezoluce, vzešlý z původní čs. iniciativy, byl jednomyslně schválen Právním výborem 13. prosince 1961 a Valným shromážděním 18. prosince téhož roku jako rezoluce č. 1686/XVI. Přijatá rezoluce jednak opakuje základní postuláty obsažené již v rezoluci č. 1505/XV, jednak v posledním odstavci operativní části obsahuje rozhodnutí Valného shromáždění o tom, že zahájí projednávání zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN.⁵⁾

Tímto opatřením byl učiněn prvý závazný krok k formulování a kodifikování právních zásad mírového soužití a Právní výbor, který do té doby projednával hlavně zprávy Komise pro mezinárodní právo a technické právní otázky, se měl stát významným místem, na němž se má probíjet v právní sféře mírového soužití mezi státy rozdílných společenských a hospodářských soustav.

Na XVII. zasedání Valného shromáždění OSN v r. 1962 se stalo projednávání zásad mezinárodního práva upravujících přátelské styky a spolupráci mezi státy jedním z nejdůležitějších bodů celého zasedání a hlavní otázkou v Právním výboru. Rozprava ve výboru probíhala několik týdnů.

Průběh a výsledky jednání značně ovlivnil čs. návrh Deklarace zásad mírového soužití, předložený 26. října 1962.⁶⁾ Deklarace formuluje v preambuli a de-

⁴⁾ Dokument A/C.6/L.492.

⁵⁾ Viz V. Outrata, *K otázce formulace právních zásad pokojného soužití*, Časopis pro mezinárodní právo, 1962, čís. 3, str. 210 a násl.

⁶⁾ Dokument A/C.6/L.505.

vatenácti člancích nejdůležitější zásady mezinárodního práva nezbytné pro zajištění mírového soužití, pro rozvoj přátelských vztahů mezi státy a podporu mezinárodní spolupráce.

Čs. návrhu se dostalo během široké rozpravy přímé i nepřímé podpory ze strany velkého počtu delegací. Vedle ostatních socialistických zemí se pro vyhlášení zásad mírového soužití ve slavnostní deklaraci vyslovily mnohé neutrální země a i některé latinskoamerické státy. Čtyřtýdenní rozprava se stala manifestací většiny členských států OSN za podporu a pokrokový rozvoj základních zásad mezinárodního práva a za zvýšení úlohy mezinárodního práva v mezistátních vztazích.

Západní mocnosti, a především Spojené státy americké, se marně snažily diskreditovat čs. návrh tím, že jej označovaly za pouhý propagandistický manévr, za pokus o změnu poměru sil ve světě právní metodou. Poukazovaly též na to, že prý zásady jsou již obsaženy v Chartě a že je není třeba dále rozvádět. Nepodařilo se jim ani přeměnit kodifikační program v pouhou nezávaznou akademickou diskusi, ani zúžit jednání na zásadu pokojného řešení sporů.

Během diskuse předložilo 14 neutrálních zemí kompromisní řešení, vlastní návrh rezoluce, předvídací vyhlášení šesti zásad Valným shromážděním a jejich další studium a rozpracování po připomínkách členských států na příštím zasedání Valného shromáždění.⁷⁾ Mělo jít o tyto zásady: zákaz hrozby silou nebo použití síly, pokojné řešení sporů, povinnost mezinárodní spolupráce ve všech sférách, právo národů na sebeurčení, právo států na svrchovanou rovnost a povinnost poctivého plnění mezinárodních závazků.

Po dvoutýdenním velmi svízelném neformálním jednání bylo nakonec dosaženo formulace přijatelné pro autory všech tří návrhů rezolucí. Návrh, jehož spoluautory se stalo 37 států, zachycuje v podstatě hlavní původní požadavky socialistických a neutrálních mocností.⁸⁾ Právní výbor přijal návrh 37 států 12. prosince 1962 73 hlasy při jedné absenci. Plenární schůze Valného shromáždění jej přijala 18. prosince 1962 jednomyslně 70 hlasy jako rezoluci čís. 1815/XVII.

Tato významná rezoluce otevírá důležitou etapu činnosti OSN na poli kodifikace a progresivního rozvoje mezinárodního práva a jeho právních zásad mírového soužití. Obsáhlá preambule o 11 odstavcích vytyčuje základní postuláty mírového soužití. Valné shromáždění v nich vychází z velkých politických, hospodářských a sociálních změn, jakož i z vědeckého pokroku, k nimž došlo ve světě od přijetí Charty. Uznává, že je naléhavé a důležité, aby byly rozvíjeny mírové vztahy dobrého sousedství mezi státy bez ohledu na jejich rozdíly, stupeň vývoje nebo povahu jejich politického, hospodářského nebo sociálního rozvoje. Zdůrazňuje úzkou souvislost mezi pokrokovým rozvojem mezinárodního práva a rozvojem mezinárodní spolupráce.

V operativní části rezoluce Valné shromáždění uznává, že pro pokrokový rozvoj mezinárodního práva a pro podporu vlády práva ve vztazích mezi státy mají prvořadý význam zásady mezinárodního práva týkající se přátelských vztahů a spolupráce mezi národy, jakož i povinnosti, jež z nich vyplývají, jak jsou vtěleny v Chartě, která je jejich základním prohlášením. Vyhláší pak zejména tyto zásady mírového soužití:

— zásadu, že státy se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu;

— zásadu, že státy mají řešit své mezinárodní spory pokojnými prostředky, tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány;

⁷⁾ Dokument A/C.6/L.509.

⁸⁾ Dokument A/C.6/L.524.

- povinnost nezasahovat do věcí, které patří do vnitřní pravomoci kteréhokoliv státu, jak to stanoví Charta;
- povinnost států k vzájemné spolupráci podle Charty;
- zásadu rovných práv a sebeurčení národů;
- zásadu svrchované rovnosti států; a
- zásadu povíťelých plnění závazků převzatých podle Charty.

Valné shromáždění rozhodlo, že se věnuje podle článku 13 Charty studiu těchto zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy podle Charty, za účelem jejich pokrokového rozvoje a kodifikace takovým způsobem, aby bylo zajištěno jejich účinnější uplatnění. Zařadilo proto na své XVIII. zasedání posouzení a prostudování prvých čtyř zásad, zákazu hrozby a použití síly, pokojného řešení sporů, nevměšování a svrchované rovnosti států; toto zasedání mělo rovněž stanovit, které další zásady a v jakém pořadí mají být projednány na dalších zasedáních.⁹⁾

I na XVIII. Valném shromáždění se stal bod „projednávání zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou OSN“ jednou z nejdůležitějších otázek celého pořadu zasedání a nejvýznamnější záležitostí projednávanou Právním výborem.

Československá delegace si podržela i na tomto zasedání iniciativu při projednávání právních zásad mírového soužití a hned 1. října 1963 předložila pracovní dokument, v němž navrhovala cíle a metody dalšího jednání o tomto bodu.¹⁰⁾ Konečným cílem jednání mělo být vypracování Deklarace právních zásad mírového soužití, jež by byla slavnostně vyhlášena v r. 1965 v rámci Roku mezinárodní spolupráce, připravovaného OSN. Za účelem urychlení přípravných kodifikačních prací se měly ustavit dvě pracovní skupiny, z nichž jedna by projednala čtyři zásady určené k projednání na XVIII. Valném shromáždění rezolucí 1815/XVII a druhá by připravila doporučení o tom, které další zásady zařadit do kodifikačního programu.

Československý dokument měl i tentokrát určující vliv na průběh dalšího jednání v Právním výboru a přispěl ke sjednocení postupu socialistických a neutrálních mocností při projednávání tohoto bodu; obě skupiny zemí společně postupovaly v přípravě Deklarace právních zásad mírového soužití.

Přestože otázky pojetí a cílů projednávaného bodu byly již zásadně řešeny na XVII. Valném shromáždění v rezoluci čís. 1815/XVII, bylo třeba znovu obhajovat myšlenku kodifikace a pokrokového rozvoje základních právních zásad zajišťujících mírové soužití mezi státy s rozdílnými hospodářskými a sociálními systémy. Západní mocnosti se totiž opětovně s použitím starých argumentů, uváděných již na XVII. zasedání, pokusily svést Valné shromáždění z cesty kodifikace a pokrokového rozvoje základních právních zásad mírového soužití. Vložily své vlastní programové stanovisko v dokumentu navrhujeícím, aby se jednání omezilo na studium jednotlivých zásad doporučených k projednání na XVIII. Valném shromáždění bez jakýchkoli závazků, pokud jde o výsledky takového studia. Mělo se počkat, až práce pokročí, a teprve pak rozhodnout jaké další zásady projednávat.¹¹⁾

Na obranu čs. návrhu Deklarace, jenž byl znovu uveden jako podklad pro kodifikaci, se kromě delegací socialistických postavili i zástupci asijských, afrických a ve značné míře i latinskoamerických států. Neutrální země, usilující o další pokrok v kodifikační práci, předložily spolu s Jugoslávií společný návrh rezoluce požadující ustavení zvláštního výboru, jenž by zahájil svou činnost již v průběhu zasedání Valného shromáždění a vypracoval návrhy

⁹⁾ Viz V. Pěchota, *Valné shromáždění OSN a projednávání právních zásad mírového soužití*, Časopis pro mezinárodní právo, 1963, čís. 2, str. 103 a násl.

¹⁰⁾ Dokument A/C.6/L.528.

¹¹⁾ Dokument A/C.6/L.531.

na progresivní rozvoj a kodifikaci čtyř zásad, vyjmenovaných v rezoluci čís. 1815/XVII. Měl předložit své návrhy XIX. Valnému shromáždění, jež by projednalo i další tři zásady uvedených v odst. 1 téže rezoluce.¹²⁾

Vlastní návrh rezoluce předložilo i devět latinskoamerických delegací. Tento návrh rovněž předvídal ustavení zvláštního výboru, avšak jen pro studium prvních čtyř zásad a doporučoval, aby byl složen z významných právníků z mezinárodně právní oblasti. I on měl podat zprávu XIX. Valnému shromáždění.¹³⁾

Během dalšího projednávání otázky se sblížila stanoviska asijských, afrických a latinskoamerických zemí, k nimž se přidalo dalších 13 delegací. Těchto 43 delegací nakonec předložilo společný návrh rezoluce, potvrzující rozhodnutí Valného shromáždění o uskutečnění kodifikace právních zásad mezinárodního práva, týkajících se přátelských styků a spolupráce mezi státy a ustavující zvláštní výbor, který měl připravit pro XIX. Valné shromáždění kodifikační návrhy prvních čtyř zásad.¹⁴⁾

Nakonec po vleklých jednáních mezi zainteresovanými delegacemi bylo dosaženo dohody o společném návrhu rezoluce, vycházejícího z návrhů neutrálních a socialistických zemí.¹⁵⁾ Právní výbor schválil návrh jednomyslně 11. prosince 1963 a stejně tak i plenární schůze Valného shromáždění 16. prosince 1963 jako rezoluci čís. 1966/XVIII.

Rezoluce, odvolávající se v preambuli na dřívější rezoluce přijaté k této otázce, předvíдалa ustavení zvláštního výboru pro zásady mezinárodního práva týkající se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, jehož členy měl jmenovat předseda Valného shromáždění s přihlédnutím k zásadě spravedlivého zeměpisného zastoupení a nutnosti reprezentování světových právních systémů. Výbor měl připravit pro XIX. Valné shromáždění zprávu o čtyřech právních zásadách projednávaných na XVIII. Valném shromáždění, se zřetelem k jejich progresivnímu rozvoji, jejich kodifikaci a účinnějšímu aplikování.

Výbor zasedal v Mexiku ve dnech 27. srpna až 1. října 1964. Předseda XVIII. Valného shromáždění jmenoval jeho členy těchto 27 států: Afganistán, Argentinu, Austrálii, Československo, Dahome, Francii, Ghanu, Guatemala, Indii, Itálii, Japonsko, Jugoslávii, Kamerun, Kanadu, Libanon, Madagaskar, Mexiko, Nigérii, Nizozemsko, Polsko, Rumunsko, Sjednocenou arabskou republiku, Sovětský svaz, Spojené státy americké, Švédsko, Velkou Británii a Venezuelu. Na místo Afganistanu, který před zahájením zasedání rezignoval z členství, byla jmenována Barma. Kamerun se zasedání nezúčastnil.¹⁶⁾

Zástupci socialistických a neangažovaných zemí ve výboru znovu zdůraznili, že kodifikace a pokrokový rozvoj základních zásad mezinárodního práva jsou vyvolány naléhavou potřebou posílit základy mírového soužití států. Československá delegace opakovala svůj dřívější návrh, aby kodifikační práce směřovala k přípravě a vyhlášení deklarace právních zásad mírového soužití Valným shromážděním OSN. Tento námět podpořily další delegace socialistických a africko-asijských zemí.

Většina kapitalistických států zúčastněných ve výboru však během celého jednání fakticky odmítala toto zaměření kodifikačního úsilí. Z projevů západních mocností a zejména Spojených států amerických vyplynula zjevná snaha o udržení jakéhosi *statu quo* v mezinárodním právu na úrovni, již dosáhlo ještě před přijetím Charty OSN. Západní mocnosti upíraly normativní povahu novým pokrokovým elementům jednotlivých zásad vyhlášených v Chartě a opět ozna-

¹²⁾ Dokument A/C.6/L.538.

¹³⁾ Dokument A/C.6/L.539.

¹⁴⁾ Dokument A/C.6/L.541.

¹⁵⁾ Dokument A/C.6/L.541 and Add. 1—2 and Corr. 1.

¹⁶⁾ Průběh a výsledky zasedání výboru viz V. P., *Kodifikace právních zásad mírového soužití pokračuje*, Časopis pro mezinárodní právo, 1965, čís. 2, str. 191 a násl.; zpráva výboru je obsažena v dokumentu A/5746.

čovaly některé zásady, jako právo na sebeurčení národů nebo zákaz nevměšování, za pouhé politické nebo morální postuláty právně nezávazné.

Rozdílné nazírání delegací na kodifikační program a normativní obsah projednávaných zásad značně ztížilo jednání výboru. Jen u jedné ze zásad, zásady svrchované rovnosti, bylo dosaženo obecně přijatelného znění.¹⁷⁾ U ostatních se ukázaly hluboké názorové rozdíly mezi socialistickými a neangažovanými členy výboru na jedné straně a západními mocnostmi na druhé straně.

Podle jednomyslně schválené formulace zásady svrchované rovnosti požívají všechny státy svrchované rovnosti a jako subjekty mezinárodního práva mají rovná práva a povinnosti. Svrchovaná rovnost zahrnuje zejména tyto prvky: státy jsou právně rovné; každý stát je povinen respektovat osobnost jiných států; územní celistvost a politická nezávislost států jsou nedotknutelné; každý stát má právo svobodně zvolit a rozvíjet své politické, společenské, hospodářské a kulturní zřízení; každý stát je povinen plně a v dobré víře plnit své mezinárodní závazky a žít v míru s jinými státy. Takto formulovaná zásada neobsahuje některé důležité složky, jež navrhovaly socialistické státy, zejména právo každého státu na rovnoprávnou účast v mezinárodních vztazích a právo státu svobodně nakládat se svým bohatstvím a přírodními zdroji.

Průběh jednání, předložené návrhy i dohodnutá formulace zásady svrchované rovnosti byly zahrnuty do zprávy výboru, předložené XIX. Valnému shromáždění, jež mělo zprávu projednat a rozhodnout o dalším kodifikačním postupu. V důsledku paralyzování práce XIX. zasedání Valného shromáždění však nedošlo k meritornímu projednávání jednotlivých otázek agendy a ani k jednání o kodifikaci zásad mírového soužití. Protože hrozilo nebezpečí, že by došlo k nežádoucímu přerušení kodifikačních prací až do XX. zasedání Valného shromáždění, požadovali socialističtí a neangažovaní členové zvláštního výboru, aby výbor obnovil své zasedání na jaře nebo v létě 1965 a pokračoval v projednávání zásad mírového soužití. Spojené státy americké a jejich vojenští spojenci, nemajíce zájem na urychlení kodifikačních prací a obávajíce se během jednání oprávněné kritiky ze strany socialistických a neangažovaných zemí za hrubé porušování zákazu použití síly a intervence ve Vietnamu a v Dominikánské republice, vyslovily se proti těmto návrhům a zmařily obnovené zasedání výboru.

Jednání o kodifikaci právních zásad mírového soužití na XX. Valném shromáždění proběhlo zásluhou socialistických a neangažovaných delegací v pozitivním duchu a skončilo přijetím rezoluce, představující další významný krok na cestě ke kodifikování a pokrokovému rozvoji právních zásad mírového soužití.

V diskusi ke zprávě mexického výboru a ke třem zbývajícím zásadám, která trvala měsíc, vystoupilo osm desítek delegací, jež většinou podporovaly požadavek přesného definování a vyhlášení práv a povinností států plynoucích z právních zásad mírového soužití. Kladly přitom důraz na nutnost plného vyjádření nových prvků, které přinesla změna poměru sil ve světě v poválečné době, zejména v důsledku rozpadu koloniální soustavy. Zřetelně byly odsouzeny snahy imperialistických mocností o zachování dřívější úrovně právních závazků a byla podpořena koncepce spočívající v tom, že dynamika mezinárodního vývoje společnosti se musí obrátit i v úrovni práv a povinností států. Během rozpravy mnohé delegace přímo odsoudily agresivní, intervenční a kolonialistickou politiku Spojených států amerických a jejich vojenských spojenců.

Po obtížném neformálním jednání byl za rozhodující účasti čs. delegace vypracován společný návrh rezoluce,¹⁸⁾ jenž byl po doplnění výboru o předsedu Právního výboru a po určení místa zasedání schválen jednomyslně 20. pro-

¹⁷⁾ Tamtéž, str. 163.

¹⁸⁾ Dokument A/C.6/L.585.

since 1965 jako rezoluce čís 2103/XX. Tato rezoluce poprvé všeobecně přijala názory tlumočené a prosazované ČSSR od samého počátku jednání o kodifikaci právních zásad mírového soužití v OSN. Uznalo se předně, že úkolem OSN na tomto poli není pouhé studium zásad, ale jejich kodifikace a progresivní rozvoj. Byl uznán názor, že kodifikace zásad nemá být nějakou krátkodobou kampaní, ale dlouhodobým procesem formulování, prosazování a uplatňování zásad v zájmu zajištění mírového soužití a spolupráce mezi všemi státy, přičemž v současné fázi stojí na pořadu dne vyhlášení *Deklarace zásad mírového soužití*. Deklarace, obsahující formulaci sedmi zásad a výzvu k jejich důslednému plnění, má podle přijaté rezoluce představovat důležitý krok a opatření na poli pokrokového rozvoje a kodifikace zásad mírového soužití. Posléze se souhlasilo s tím, že je pro tento účel nutné ustavit nový 31. členný výbor, jenž by připravil formulace jednotlivých zásad i návrh deklarace.

Nový výbor, složený z 5 socialistických států (ČSSR, Polsko, Rumunsko, Sovětský svaz a Jugoslávie), 13 africko-asijských (Alžírsko, Barma, Dahome, Ghana, Indie, Japonsko, Kamerun, Keňa, Libanon, Malgašská republika, Nigérie, Sjednocená arabská republika a Sýrie), 5 latinskoamerických (Argentina, Chile, Guatemala, Mexiko a Venezuela) a z 8 západních (Austrálie, Francie, Itálie, Kanada, Nizozemsko, Spojené státy americké, Švédsko a Velká Británie), zasedal v New Yorku ve dnech 8. března až 25. dubna 1966.¹⁹⁾

Složení výboru ve srovnání s mexickým výborem v r. 1964 bylo příznivější. Přizváním nových členů, Alžírsko, Chile, Keni a Sýrie, kteří hráli aktivní a pokrokovou úlohu při jednání, se změnil k lepšímu poměr sil ve prospěch kodifikace. Jasnější byl i mandát uložený výboru: příprava návrhů formulací všech sedmi zásad a návrhu deklarace. Nový výbor neměl být nakonec ani procedurálně vázán činností předchozího výboru: měl sice usilovat o obecně dohodnuté formulace zásad i deklarace, tedy o konsensus, v případě však, že by to nebylo možné, měl rozhodovat většinou hlasů členů výboru v souladu s jednacím řádem Valného shromáždění.

Jednání výboru se přikládala v OSN značná důležitost, o čemž svědčila i přítomnost generálního tajemníka U Thanta na zahajovací schůzi. U Thant ve svém projevu zdůraznil, že vyhlášení a upřesnění zásad Charty, jež jsou základem současného mezinárodního práva a spolupráce, bude mít nesmírný účinek v mezinárodním životě. Hovořil též o zvýšeném napětí v mezinárodních vztazích a v této souvislosti prohlásil, že je tím důležitější položit základy lepší budoucnosti pro překonání krize.²⁰⁾

Delegace socialistických států prosazovaly při jednání o formulacích jednotlivých zásad zejména ty koncepce a aspekty, které odrážejí pokrokové, protimperialistické a protikolonialistické tendence. Čs. delegace předložila pro tento účel nový návrh deklarace sedmi právních zásad mírového soužití,²¹⁾ jenž se stal základnou společného postupu socialistických a neangažovaných zemí a který sloužil i jako východisko při hledání formulací jednotlivých zásad.

Neangažované země zaujaly při jednání výchozí pozice téměř totožné s postojem socialistických zemí. Návrhy, které k jednotlivým zásadám předkládaly, vycházely ze závěrů Káhirské konference neangažovaných zemí z r. 1964 a obsahovaly mnohdy formulace obsažené již v dřívějších čs. návrzích. Nejaktivněji vystupovaly delegace Indie, Sjednocené arabské republiky, Libanonu a Chile.

Delegace západních zemí, zejména Spojených států amerických, změnily svou taktiku ve srovnání s dřívějšími léty. Předkládaly vlastní návrhy k jednotlivým zásadám a při jednání naznačovaly možnosti určitých ústupků směrem k názo-

¹⁹⁾ Dokument A/AC.125/L.38/Add. 1—7.

²⁰⁾ Dokument A/AC.125/SR.1, str. 4.

²¹⁾ Dokument A/AC.125/L.16.

rům zastávaným socialistickými a neangažovanými zeměmi. U klíčových zásad však, a to u zákazu použití síly nebo hrozby silou, u povinnosti nevměšování a práva sebeurčení národů, zužovaly jednání na diskusi o výkladu příslušných ustanovení Charty OSN a odmítaly kategoricky příslušné návrhy ČSSR i návrhy neangažovaných zemí.

Nepříznivá mezinárodní situace, vyvolaná agresivními a intervenčními akcemi Spojených států amerických a jejich spojenců v různých částech světa, měla přirozeně neblahý vliv i na průběh a výsledky práce výboru. Západní mocnosti systematicky mařily jakýkoli pokrok při formulování zákazu síly, nevměšování a sebeurčení národů. Socialistické země nebyly ochotny přijmout formulaci zásady mezinárodní spolupráce, která by neobsahovala výslovné odsouzení diskriminační politiky prováděné v mezinárodních vztazích imperialistickými státy.

Výbor splnil jen z malé části úkol, uložený mu Valným shromážděním, totiž připravit formulaci jednotlivých zásad mírového soužití a návrh budoucí deklarační. Uspěl pouze u zásady svrchované rovnosti, pokojného řešení sporů a zčásti u povinnosti mezinárodní spolupráce.

Jednání o zákazu hrozby silou nebo použití síly skončilo konstatováním, že nebyla dosažena dohoda o jeho formulaci. Při jednání o této zásadě se ostře střetly dvě rozdílné koncepce. Socialistické a neangažované státy požadovaly, aby se zákaz hrozby silou nebo použití síly vztahoval na všechny formy použití síly v mezinárodních vztazích, včetně hospodářského a jiného nátlaku, a aby definice zahrnovala i zásadu mezinárodně právní odpovědnosti za rozpoutání útočné války a zákaz válečné propagandy. Západní mocnosti naopak chtěly zákaz redukovat pouze na případy přímého použití ozbrojených sil a stavěly se proti tomu, aby definice zahrnovala i výše zmíněné komponenty. Diametrálně odlišný přístup k zásadě se projevila i při projednávání výjimek ze zákazu. Zatímco socialistické a neangažované delegace požadovaly co nejpřesnější definování výjimek, aby se maximálně zúžil prostor pro oprávněné použití síly, trvaly západní mocnosti na co nejširším pojetí práva na sebeobranu a na neomezeném právu oblastních organizací používat síly. Upíraly též koloniálním národům právo na sebeobranu proti koloniálnímu útlačku.²²⁾

Zásada pokojného řešení sporů byla nakonec po svízelném jednání formulována v podobě, jež přejímá hlavní rysy čs. návrhu a pomíjí dříve západními delegacemi požadované elementy o obligatorní jurisdikci Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Podle přijaté definice mají všechny státy povinnost řešit své mezinárodní spory pokojnými prostředky tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohroženy. Mají usilovat o brzké a spravedlivé řešení sporů vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, řízením smířčím, rozhodčím nebo soudním, použitím oblastních orgánů nebo ujednání, nebo jinými prostředky podle vlastní volby. Dohodnuté prostředky mají odpovídat okolnostem a povaze sporu. V případě, že strany nedosáhnou řešení sporu jedním prostředkem, mají pokračovat v hledání řešení jinými dohodnutými prostředky. Strany ve sporu i jiné státy se mají vystríhat jakékoli akce, jež by mohla zhoršit situaci a ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost. Mezinárodní spory se musí urovnávat na základě svrchované rovnosti a v souladu se zásadou svobodné volby prostředků pokojného řešení sporů.²³⁾

Projednávání povinnosti nevměšování do vnitřních záležitostí druhých států se prakticky soustředilo na zjišťování povahy Deklarace o nepřipustnosti vměšování, přijaté XX. Valným shromážděním jako rezoluce č. 2131/XX, a otázku závaznosti této deklarace pro práci zvláštního výboru. Socialistické a neutrální delegace zastávaly principiálně názor, že tato deklarace obsahuje právní for-

²²⁾ Návrhy formulací této zásady viz v dokumentu A/AC.125/L.38/Add. 1, str. 2—7.

²³⁾ Dokument A/AC.125/3.

mulcaci zásady nevměšování a že má být vtělena do připravované Deklarace zásad mírového soužití. Západní mocnosti naopak tvrdily, že Deklarace o nepřipustnosti vměšování je pouhým politickým dokumentem, kterým zvláštní výbor nemůže být vázán. Předložily též vlastní návrh formulace povinnosti nevměšování, jenž však vyhlášoval právo individuální nebo kolektivní sebeobrany proti jakékoli intervenci a právo na ovlivňování politiky a jednání druhých států.²⁴⁾ Na závěr ostré výměny názorů bylo hlasováním podle jmen proti hlasům západních delegací rozhodnuto, že zvláštní výbor se musí řídit při projednávání zásady nevměšování Deklarací o nepřipustnosti vměšování a že redakční výbor může nanejvýš rozšířit oblast dohody o této otázce dosažené na XX. Valném shromáždění. V žádném případě však nesmí omezovat nebo deformovat přijatou deklaraci. Usnesení zvláštního výboru kvalifikuje Deklaraci o nepřipustnosti vměšování jako odraz univerzálního právního přesvědčení o zásadě nevměšování, jež je autentickým a definitivním principem mezinárodního práva.²⁵⁾ Pozdější jednání v redakčním výboru a v neformální pracovní skupině k žádnému dalšímu rozšíření dohodnuté oblasti nevedlo.²⁶⁾

Zásada svrchované rovnosti států byla s nevelkým, avšak právně i politicky významným dodatkem, přijatým z čs. iniciativy, schválena ve znění vypracovaném již mexickým výborem. Podle dodatku mají všechny státy rovná práva a povinnosti a jsou rovnými členy mezinárodního společenství, bez ohledu na rozdílnosti hospodářské, společenské, politické nebo jiné povahy.²⁷⁾

Povinnost států navzájem spolupracovat nebyla nakonec obecně formulována, i když bylo předběžně dosaženo dohody o řadě jejích elementů. Při neformálních jednáních v rámci redakčního výboru i mimo něj se podařilo vypracovat kompromisní formulaci této zásady, závazné pro všechny státy a pokrývající oblasti udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, hospodářské, obchodní, technické, vědecké, sociální a kulturní spolupráce.²⁸⁾ Odmítavé stanovisko západních mocností, hlavně Spojených států amerických, k jasné formulované povinnosti nediskriminace při mezinárodní spolupráci znemožnilo přijmout obecně dohodnutou formulaci.

Právo sebeurčení národů zůstalo, podobně jako zákaz hrozby silou nebo použití síly, neformulováno v důsledku základních rozporů mezi stanovisky socialistických a neangažovaných delegací na jedné straně a západních zemí na druhé straně. Podle názoru socialistických a neangažovaných států právo sebeurčení národů přísluší všem národům a všechny státy mají povinnost respektovat toto právo a napomáhat jeho realizaci. Koloniální mocnosti musí bezodkladně poskytnout nezávislost koloniálním zemím a národům. Národy pod koloniálními panstvími mohou bojovat o svou nezávislost libovolnými prostředky, včetně ozbrojené moci, a ostatní státy jim mohou pomáhat k dosažení nezávislosti. Západní mocnosti zužovaly obsah práva sebeurčení na povinnost správních mocností poskytnout závislým národům a územím nanejvýš samosprávu, pokud nepřevzaly v poručenské dohodě smluvní povinnost případného poskytnutí nezávislosti. Odmítaly uznat právo koloniálních národů na ozbrojenou sebeobranu proti koloniální nadvládě a popíraly existenci povinnosti koloniálních mocností neuchylovat se k síle proti národně osvobozeneckému hnutí.²⁹⁾

Jednání o zásadě poctivého plnění mezinárodních závazků vyústilo v důsled-

²⁴⁾ Návrhy formulací této zásady viz v dokumentu A/AC.125/L.38/Add. 3, str. 2—9.

²⁵⁾ Dokument A/AC.125/3.

²⁶⁾ Dokument A/AC.125/5.

²⁷⁾ Dokument A/AC.125/4.

²⁸⁾ Předběžné znění zásady bylo vyhlášeno v projevu předsedy výboru (dokument A/AC.125/SR.52, str. 4—5). Oficiální návrhy definice zásady viz v dokumentu A/AC.125/L.38/Add. 5, str. 2—4.

²⁹⁾ Návrhy formulací práva sebeurčení národů viz v dokumentu A/AC.125/L.38/Add. 6, str. 2—4.

ku neústupného postoje Spojených států amerických a jejich spojenců v konstatování, že ani o formulaci této zásady nebylo dosaženo dohody. Jednání ztroskotalo na západním odmítnutí zařadit v souvislosti s plněním mezinárodních smluv odkaz na respektování svrchované rovnosti smluvních faktorů.³⁰⁾

Posuzujeme-li zasedání zvláštního výboru v širších souvislostech a z hlediska dalších perspektiv vývoje otázky kodifikace zásad mírového soužití, přineslo toto jednání o kodifikaci zásad nicméně jisté pozitivní výsledky. Předně se dosáhlo všeobecného uznání skutečnosti, že Deklarace právních zásad mírového soužití může být významným nástrojem nejen při posilování mezinárodní zákonnosti, ale i při upevňování mezinárodního míru a bezpečnosti. Dále se přijala koncepce, že práva a povinnosti států plynoucí z právních zásad mírového soužití se vztahují na všechny státy a nikoli jen členy OSN, jak se snažily dosud tvrdit západní mocnosti. V neposlední řadě průběh a výsledky jednání zachycené ve zprávě, v předložených návrzích a protokolech ukazují, že došlo ke značnému přesunu sil směrem k pokrokovým koncepcím u většiny zásad, což může nejen mít pozitivní vliv na jednání v dalších fázích kodifikace právních zásad mírového soužití, ale i ovlivnit v pokrokovém směru stanoviska států v jiných orgánech OSN a vést k progresivnějšímu chápání obsahu práv a povinností států podle mezinárodního práva vůbec.

* * *

Dosavadní pětileté úsilí socialistických a neangažovaných států v OSN o kodifikaci a pokrokový rozvoj právních zásad mírového soužití prokazuje, že tento významný bod politické i právní agendy Valného shromáždění není nějakou samoúčelnou a časově omezenou akcí, jež by skončila za příznivých mezinárodních podmínek vyhlášením všeobecně přijatelné deklarace. Jak se ukazuje, kodifikace a pokrokový rozvoj právních zásad mírového soužití je dlouhodobým a systematickým bojem o maximální rozvinutí a obohacení zásad mírového soužití pokrokovými a demokratickými prvky a současně bojem za důsledné dodržování a respektování těchto zásad ze strany všech států, především imperialistických, vůči ostatním zemím, velkým i malým. V Deklaraci právních zásad mírového soužití a ve výzvě ji provázející, jež by naléhavě vyzvala všechny státy k důslednému plnění zásad, lze spatřovati účinný politický a právní nástroj k obraně a zajišťování mírového soužití a rozvíjení rovnoprávné a vzájemně výhodné spolupráce mezi všemi státy bez ohledu na rozdílný hospodářský nebo společenský systém či různý stupeň hospodářského rozvoje. Taková deklarace by byla jen prvním kodifikačním aktem, po němž by mohly následovat další mezinárodní dokumenty zachycující v podrobnější podobě jednotlivé zásady mírového soužití a obsahující opatření k zajištění jejich dodržování.

Deklarace přijaté již Valným shromážděním a týkající se významných obecných politických i právních problémů, jako Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům,³¹⁾ Deklarace o nepřipustnosti vměšování do vnitřních záležitostí států a o ochraně jejich nezávislosti a svrchovanosti,³²⁾ Deklarace právních zásad, jimiž se řídí činnost států při výzkumu a využití kosmického prostoru³³⁾ a při jeho užívání, nebo Deklarace o zákazu použití nukleárních a thermonukleárních zbraní,³⁴⁾ představují politické, právní i morální nazírání všech členských států nebo jejich drtivé většiny na to, jak by se

³⁰⁾ Návrhy formulací zásady poctivého plnění mezinárodních závazků viz v dokumentu A/AC.125/L.38/Add.7, str. 2—3.

³¹⁾ Dokument A/RES/1514/XV.

³²⁾ Dokument A/RES/2131/XX.

³³⁾ Dokument A/RES/1962/XVIII.

³⁴⁾ Dokument A/RES/1653/XVI.

měly státy chovat a jak by měly jednat ve svých mezinárodních vztazích. Tyto deklarace vedle politických postulátů podávají výklad mezinárodně právních aspektů nejvýznamnějších soudobých mezinárodních otázek, formulují mezinárodně právní zásady v nové bohatší podobě a vyzývají všechny státy, aby je dodržovaly. I přijetí Deklarace právních zásad mírového soužití, jež by formou lovala základní obecně uznané zásady mezinárodního práva v rozvinuté formě, by usnadnilo jejich výklad a aplikaci v mezistátních vztazích. Taková deklarace by pomohla i světovému veřejnému mínění orientovat se v nejdůležitějších mezinárodně právních otázkách současnosti a působila by směrem k posilování mezinárodní zákonitosti a tím i k upevňování mezinárodního míru a bezpečnosti, k zajišťování mírového soužití a k podpoře mezinárodní hospodářské, obchodní, vědecké, technické i kulturní spolupráce.

Přijetí pokrokových deklarací Valným shromážděním z popudu socialistických a neangažovaných zemí bývá však zpravidla jen počátkem jejich pozdějšího obtížného realizování a uplatňování. Jejich uskutečňování vyžaduje úporného úsilí ze strany všech mírumilovných sil a lámání odporu imperialistických kruhů, které mají zájem na uchování předchozího stavu a na udržování mezinárodního napětí. Nejinak tomu bude i při aplikování právních zásad mírového soužití formulovaných v budoucí deklaraci. Bude ještě zapotřebí vynaložit velké úsilí a zdolat nejednu překážku, než se dosáhne důsledného respektování právních zásad mírového soužití ze strany všech států, především imperialistických, v jejich každodenní zahraniční politice.

I když jednání o kodifikaci právních zásad mírového soužití se nevede v OSN pod tímto názvem, ale pod názvem *kodifikace a pokrokový rozvoj zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou*, směřuje objektivně k formulování hlavních právních pilířů mírového soužití mezi státy rozdílných společenských soustav. Celkovou orientaci i obsahovou náplň tohoto bodu určují v rozhodující míře socialistické a neangažované státy, sledující společně totožné cíle. Západní mocnosti vystupující zpočátku proti kodifikaci zásad mohou nyní jen ztěžovat, prodlužovat a komplikovat jednání, nejsou však již s to zvrátit pokrokové zaměření kodifikace zásad mírového soužití.

Úsilí socialistických a neangažovaných států v OSN o kodifikaci a pokrokový rozvoj právních zásad mírového soužití je tak vlastně organickým pokračováním boje na právním poli OSN, vedeného o zajištění mírového soužití zemí s různým společenským zřízením diplomatickými, politickými, hospodářskými i ideologickými prostředky na světové aréně.

Kodifikace a pokrokový rozvoj zásad mírového soužití pomáhá posilovat obecné mezinárodní právo, rozšiřovat sféru jeho vlivu a upevňovat jeho základní pilíře, jimiž jsou právě obecně uznané zásady mezinárodního práva. Tím se současně zužuje i „volná sféra“ imperialismu, který má právně stále omezenější možnosti pro používání síly proti druhým státům, ohrožování mezinárodního míru a bezpečnosti, vměšování do vnitřních záležitostí druhých zemí nebo vnucování nerovnoprávných smluv druhým státům. Čím podrobněji a progresivněji se definují jednotlivé zásady, zejména zákaz hrozby silou nebo jejího použití a povinnost nevmešovat se do vnitřních záležitostí, tím obtížněji se daří imperialistickým státům praktikovat protimírovou a intervenční politiku, zdůvodňovat a ospravedlňovat ji před ostatními státy kapitalistického a třetího světa i světovou veřejností.

Jednání o kodifikaci mírových zásad v OSN a popularizace tohoto úsilí orientuje nejen odborníky, ale i světovou veřejnost podrobněji a uceleněji v otázkách, co považovat za právní jednání a co za hrubé porušování mezinárodního práva. K politické a morální argumentaci odsuzující protimírové a nemorální akce imperialistů získává veřejné mínění i právní měřítko, podle něhož může hodnotit poctivost a plnění závazků jednotlivých mocností. To jí ve svých

důsledcích umožňuje i účinnější ovlivňování zahraniční politiky vlád ve prospěch mírového soužití.

Prosazování progresivních a demokratických prvků do zásad mírového soužití, jež jsou podle Charty OSN i vůdčími zásadami činnosti OSN, pomáhá nepřímo ovlivňovat i celou činnost OSN v pokrokovém a demokratickém duchu, který odpovídá novému poměru sil ve světě. Formulování zásad mírového soužití v pokrokovém pojetí má kladný vliv na jednání i výsledky činnosti Rady bezpečnosti, Valného shromáždění nebo Hospodářské a sociální rady, protože tyto orgány při projednávání řady otázek a rozhodování o nich nejednou aplikují zásady Charty OSN. Samo projednávání kodifikace zásad mírového soužití v Právním výboru již zvýšilo jeho význam, vedlo k jistému zpolitizování tohoto orgánu a k jeho přeměně v místo, kde se právními prostředky bojuje za zajišťování podmínek mírového soužití.

V neposlední řadě přispělo dosavadní jednání o kodifikaci a pokrokovém rozvoji právních zásad mírového soužití v OSN též k tomu, že se všeobecně uznává a respektuje významná úloha ČSSR při prosazování této myšlenky.

Idea kodifikace právních zásad mírového soužití se postupně stala majetkem početné skupiny států, sdružujících kromě socialistických zemí i většinu států Afriky a Asie a mnohé latinskoamerické země. Lze se proto důvodně nadít toho, že se přes všechny překážky kladené do cesty imperialistickými silami nakonec podaří socialistickým a neangažovaným zemím s OSN úspěšně kodifikovat a pokrokově rozvinout právní zásady mírového soužití.